

December

Het streven van de COP-conferentie te Parijs om de opwarming van onze planeet koste wat het kost te beperken tot hooguit anderhalve graad (vergeleken bij de toestand van voor het begin van de industriële revolutie), maakte in 2015 groot enthousiasme los. Nu, met de vervolgbijeenkomst in Glasgow achter de rug, wordt echter serieus rekening gehouden met een opwarming van 3 graden aan het eind van de eeuw.

Drie graden extra, misschien lijkt dat u heerlijk. Kiezen we daar niet onze vakantiebestemming op uit? Helaas, een mondiale temperatuurstijging van die omvang zal ons het leven zuur maken, ongekend zuur. Langdurige hittegolven, jarenlange droogtes én verwoestende hoeveelheden neerslag, overspoelde kuststreken, bosbranden aan de lopende band, een verstoorde flora, fauna en landbouw, migratiestromen zonder einde...

Ziet u het voor u? Wie naar het Journaal kijkt, weet dat deze apocalyptische verschijnselen allang begonnen zijn.

Sir David Attenborough, de onvermoeibare volksopvoeder, sprak de aanwezigen in Glasgow toe. Hij concentreerde zich op de allergrootste vijand die de mens - vooral de welgestelde mens - voor zichzelf heeft gecreëerd: het teveel aan koolstof in de atmosfeer.

In zijn 95-jarige leven, zei hij, was hij getuige geweest van een "terrible decline" van natuur en milieu. Hij hield zijn luisteraars voor dat slechts mondiale samenwerking het tij nog kan doen keren, en dat er geen tijd meer te verliezen is. Daartoe is wel een "desperate hope" vereist.

Het klinkt als een oorlogstoestand. Denk aan een aanzienlijke verlaging van ons welvaartspeil, rantsoenering van elektriciteit en water, individuele vrijheden en rechten beknot. Binnenlands oproer, gewapende conflicten tussen concurrerende landen om water, grondstoffen en 'uitstootrechten'. 'Displaced persons' zonder tal.

Terwijl ik naar Attenborough luisterde, moest ik aan Jac. P. Thijsse denken, ook een gedreven volksverheffer. Zijn motto was 'Onbekommerd', maar zijn leven lang moest hij toezien hoe natuur en landschap in Nederland in een onafgebroken beschavingsoffensief werden vernield. Landschappen van duizend jaar en ouder gingen meedogenloos op de schop. Lees *Het landschap, de mensen* van Auke van der Woud er maar op na. Dat boek is een beschrijving van 'de wereld van Thijsse'. Hoe kon hij in hemelsnaam onbekommerd blijven als alles wat hem dierbaar was in hoog tempo verloren ging?

Ik denk dat we die lijfspreuk niet moeten opvatten als uiting van optimisme of zorgeloosheid, want daar was Thijsse te intelligent en te realistisch voor. Ik lees 'onbekommerd' als een koppige beginselverklaring: dat wat er ook gebeurt, hij zich niet uit het veld laat slaan, het verdomt bij de pakken neer te zitten, weigert de hoop te laten varen. 'Desperate hope'.

Hoop en optimisme zijn niet hetzelfde. Om Vaclav Havel te citeren:

Hoop is niet voorspellen of vooruitzien. Het is een gerichtheid van de geest, een gerichtheid van het hart, voorbij de horizon verankerd.

Hoop in deze diepe en krachtige betekenis is niet hetzelfde als vreugde omdat alles goed gaat of bereidheid je in te zetten voor wat succes heeft.

Hoop is ergens voor werken omdat het goed is, niet alleen omdat het kans van slagen heeft.

Alles wat Thijssse heeft gedaan, getuigt van deze instelling: wat waardevol is verdient onze trouw en inzet, desnoods met de moed der wanhoop, ongeacht de kans van slagen.

Tegen het eind van zijn leven, tijdens de Duitse bezetting, bijna tachtig jaar oud en weduwnaar, was Thijssse onbekommerd bezig met zijn plannen voor een nationaal duinreservaat. Op een kaart van Zuid-Kennemerland noteerde hij - uit het hoofd, want zijn geliefde duinen waren spergebied geworden - welke schatten hij daar wist te vinden.

Zeer oude eiken.

Vischdieffjeskolonie.

Lijsterbes, kamperfoelie, wespenorchis, keverorchis, wikke, hondswortel.

Kauwtjes, bonte en zwarte kraaien.

Een der mooiste landschappen, vlier en meidoorn tegen helling en bosch.

Nachtzwaluw.

Rijke flora.

Ransuilnesten.

Voorheen ransuil en griel.

Ooit zou de oorlog afgelopen zijn en de ravage moeten worden hersteld. Natuurbescherming en -herstel dienden, zodra het maar even kon, hervat te worden. Thijssse wist wat er op het spel stond. Ziet u hem bezig, misschien wel aan het bureau gezeten dat nu ons instructielokaal siert? Kom die kaart eens bekijken, het is een ontroerende combinatie van natuurlyriek en nauwgezette cartografie. Hij hangt in ons kantoortje.

In de tijden die op ons afkomen, vol van beproevingen, angst en strijd, kan zijn houding ons tot voorbeeld zijn.

Rob van Dam

PS: De volledige toespraak Attenborough vindt u op <https://www.youtube.com/watch?v=o7EpiXViSIQ> en een boeiend stuk over de tekst van Havel vindt u op <https://www.sgtrs.nl/documenten/nepgedicht-de-weg-van-de-hoop-van-vaclav-havel/>

PPS: Dit was de laatste aflevering van 'De natuur deze maand'. Met ingang van januari begint op thijsseshof.nl een nieuwe rubriek: 'Plant van de maand'.